

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXI-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 19-20/ жовтень 2010 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

М. Шевченко

Три берізки...

Три берізки,
лише три берізки
вигинають при
дорозі вечір.

Три берізки,
лише три берізки
співають білу
пісню ночі.

Три берізки,
лише три берізки,
мов очі в хмарі
блудять...

Іван КОВАЧ

У номері:

- Ще один... фестиваль ▶ стор. 2
- М. Михайлюку – 70 ▶ стор. 3
- Урок: Переказ і твір ▶ стор. 4
- В новітній державі Україні ▶ стор. 5
- «ЕНІГМА» – 35 ▶ стор. 7
- «STRAD ART» ▶ стор. 8
- Чернівецька шана ▶ стор. 9
- Українці й Королівство ▶ стор. 10
- Покрова – 1/14 жовтня ▶ стор. 11
- 1710 р.: Герб Пилипа Орлика ▶ стор. 12
- Свято палинки ▶ стор. 13
- «Я – українець...» ▶ стор. 14
- «Прийшла нічка-чародійка» ▶ стор. 15
- Латинізація Марамориша ▶ стор. 16

ВИБОРИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ СУР БАНАТСЬКОГО КРАЮ

Згідно з рішенням Ради СУР, цього року почалися вибори в усіх організаціях. Так, 17-го вересня ц.р. у залі Повітового музею міста Карансебеш відбулося зібрання, на яке прибули делегати, обрані організаціями на виборчих засіданнях, та запрошені.

На Конференції взяв участь пан Степан Бучута – депутат Румунського Парламенту і голова СУР.

Конференція встановила такий порядок денний:

1. Аналіз діяльності Карашеверінської філії протягом чотирьох років (2006-2010 рр.).

2. Обрання нового комітету на майбутні чотири роки (2010-2014).

3. Обрання делегатів на VI-ий з'їзд СУР.

У присутності 41-го делегата і кількох запрошених почалася робота Конференції, аналіз праці. Був представлений звіт праці, який охопив аспекти сурівського життя і української активності.

Тут визначена праця відносно навчання українською мовою і відносно вивчення української мови як предмету в школах, де вчать українські діти. З цього приводу визначено, що протягом чотирьох років викладачі української мови отримали гарні успіхи, які в багатьох випадках кінчалися нагородами і відзнаками наприкінці шкільних років, або на різних

конкурсах. Наприклад, була визначена Восьмирічна школа села Корнуцел, де кожного року учні приносять грамоти з олімпіади з української мови та літератури та конкурсу читання української поезії.

У деякій мірі і Копашильська школа визначилася у цьому напрямі. Треба додати і те, що учні у відплату цих результатів, крім премій, були нагороджені відпочинком у таборі Костінешти. Крім цього, визначені і неудачі. Конкретно підкреслено, що, хоч у деяких учнів рідна мова – українська, вони розмовляють як вдома, так і при інших нагодах, румунською. Дуже добре, що вони розмовляють по-румунськи, тому що це державна мова і всі громадяни повинні її

знати, але диво в тому, що згадані вище діти не знають українською елементарні речі: дні тижня, числити, краски (кольори) і т.п. Тому годиться підкреслити, щоб батьки дітей допомагали у вивченні української мови і вихованні в душі любові до українства.

Не менші обов'язки повинна мати і українська церква, незалежно від конфесії, віруючих в душі любові до свого українського народу.

У цей напрям гарним прикладом може бути покійний парох Української церкви села Копашиль п. Горчинський, у якого в сім'ї щоденна мова була українська, вся сім'я співала українські пісні, вся сім'я розповсюджувала любов до української мови та українського народу. Тепер не можна визначити надто багато таких прикладів, тому що у деяких українських церквах відправи ведуться не на українській мові, здійснюючись таким шляхом асиміляція української мови.

Широкий простір зайняла проблематика про українську художньо-культурну та виховну діяльність, розгорнуту протягом чотирьох років. Тут визначені художні колективи села Корнуцел під назвою «Барвінок», Копашильська «Зелена ліщина» та Карансебеська «Червона калина».

За допомогою таких художніх колективів організації СУР можуть багато здійснити як із боку виховання, так і з боку приємного проведень вільного часу. Це означає – любов до рідного краю, любов до рідної мови, любов до рідної України.

(Закінчення на 10 стор.)

Іван ЛІБЕР

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ ВАС, ДОРОГІ ЮВІЛЯРИ!

1. Михайла МИХАЙЛЮКА (1 жовтня 1940 р.) – відомого поета, прозаїка, літературного критика і головного редактора «Українського вісника», члена Спільки письменників Румунії.

2. Івана ВОЛОЩУКА (4 жовтня 1950 р.) – вікарій Вікаріату української греко-католицької церкви в Румунії.

3. Ананія ІВАНОВА (14 жовтня 1946 р.) – колишнього депутата Парламенту Румунії, який був причетний до проблематики так званої «війни полонин» на Мараморощині 1990 р., одного із засновників філії СУР в Добруджі, керівника дитячого гуртка «Дунавецькі козацьки».

4. Степана БУЧУТУ (23 жовтня 1944 р.) – колишнього голову Марамороської філії СУР, випускника Сігетського українського лицю, Інституту електромеханіки та, з 2008 р., – юридичного факультету при Бухарестському Екологічному Університеті.

З 2005 р. і по сьогодні – депутат Парламенту Румунії від української меншини.

Від щирого серця бажаємо усім Вам довголіття, вічної молодості!

З роси-води Вас!

НА МНОГАЯ ЛІТА!

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПРОВІД СУР

ПОСОЛЬСТВО УКРАЇНИ
В РУМУНІЇ

Бульвар Авіаторіпор, 24,
Бухарест, Румунія

tel: (4021) 230 31 60 fax: 230 36 61
e-mail: emb_ro@mfa.gov.ua
emb_ukr@itcnet.ro

AMBASADA UCRAINEI ÎN
ROMÂNIA

Bulevardul Aviatorilor, 24,
București, România

23 жовтня 2010 року

Голові Союзу Українців Румунії,
депутату Парламенту Румунії

С.Бучуті

Шановний пане Голово,

Щиро вітаю Вас від імені колективу Посольства України в Румунії та від мене особисто з Днем народження!

Хотіли б побажати, щоб Ваша подвижницька робота очільника Союзу Українців Румунії множилася вагомими здобутками, що сприяли б збереженню та підживленню прадавніх коренів української громади румунських теренів, надіхали б молоді пагініці тутешнього українства до вивчення материнської мови, продовження дідовських традицій та звичаїв, гордості за належність до великого українського народу.

З цієї приємної нагоди, прийміть мої побажання міцного козацького здоров'я, невечерньої енергії та родинного затишку.

З повагою та найкращими привітаннями,

Посол

М.Кулик

Гострослівний, авторитетний і потрібний. До 70-річчя Михайла МИХАЙЛЮКА

Михайла Михайлюка, «молодшого» від мене на п'ять років, якому, як і мені, круглі роковини припадають того ж року, тільки не одного місяця, мені у травні (і він протягом довгого мого 75-літнього і його 70-літнього віків досі спромігся «порадувати» мене при різних нагодах тільки гострими відкритими усними «словечками» і «зауважено» писаними), а йому – у жовтні (і мені щиро захотілося по-дружньому його поздоровити), спізнав я добре ще з часів його студентства, коли я тільки-що почав працювати асистентом на кафедрі славистики Бухарестського університету, з його групою лекцій не мав, а, принагідно, тільки супроводжував її на педпрактиці в одній з бухарестських шкіл, запримітивши тоді, може, «в зародку» (якщо воно не від народження) його нахил до різкого безкомпромисного (може, і з відтінком терибілізму) до всього йому дотичного. Це зауваження, надіюсь, не зіпсує настроїв шановному ювіляру, як не нагнівались на мене канадські університетські управителі (ім навіть сподобалось, і вони зраділи), коли 1992 р. я їм сказав, що вони гірші від наших комуністів, бо строго слідкують за працею викладачів і кожного оцінюють... по заслугі, декого навіть дуже строго.

Михайло Михайлюк – справжній зразковий інтелектуал, яких нам зараз дуже-дуже потрібно і які не те, що коли-не-коли появляються, а майже зовсім не появляються, бо в наш час не такі, яким був він у молодості, а значно менш обдаровані, не пристають до нас як молода зміна.

Інтелектуальні потенції сьогоденного ювіляра запримітила ще в Сереті у його письмовій роботі на атестаті зрілості голова екзаменаційної комісії, нині покійна Магдалина Ласло-Куцок, і порадила йому поступити на українське відділення Бухарестського

університету. А нині покійний випускник Київського університету Михайло Бодня, тоді лектор нашої кафедри, головний редактор г. «Новий вік», доручив Михайлюкові-студентові (і добре поступив) писати до газети статті про україномовну літературу, яка в Румунії тоді почала поставати. Михайлюк вповні оправдав надії головного редактора, його статті, написані обмірковано, «виважено» (читабельні й корисні для історика літератури й зараз), появлялись почергово як своєрідна поточна оглядова хроніка.

З тих часів, мабуть, україномовна література Румунії стала постійним зацікавленням Михайла Михайлюка.

Справа – наліво на ногах М. Михайлюк, М. Трайста, П. Романюк, Ю. Павліш.
Внизу: І. Боднар

Призначеним будучи, після закінчення факультету, на роботу до редакції «Нового віку», Михайлюк, паралельно з газетярськими завданнями (а їх було чимало!), продовжував цікавитись нею, більше того, жити нею, адже ж і сам писав літературні твори, належачи до молодого обдарованого покоління, яке прибуло в нашу україномовну літературу

з новим часовим віянням (в дусі того, що відбувалось в тодішній румунській літературі, в материковій українській і, взагалі, в європейській), надійно зарекомендувало себе справжніми художніми здобутками. Сам же Михайло Михайлюк – автор віршів для дітей (його «Білий кіт упав з воріт» – зразок такого виду композицій, зазнав досі кілька ревізованих перевидань), віршів для дорослих, написаних в баладному «ключі» («Мати продає синову шинель», наприклад), автор романів цікавого задуму, оригінальної конструкції й потрактовки («Міст без поруччя», «Не вір крику нічного птаха»), автор великого числа оповідань (недавно появилась його збірка «Криниця під каменем»), нарисів, есе.

Правда, наш загальновишнаний критик оправдано декого безпощадно і «розгромив» (може, навіть і зловтішно радіючи своєю дією), але щонайголовніше це те, що декого і «вивів у люди», тобто, збагнувши літературні можливості того чи іншого, увів його в літературу, «зробив» його письменником.

У нашій літературі він наче сейсмограф. Йому належить перша підсумкова книжка про україномовну поезію Румунії «Слово про слово», йому ж належать і наступні статті-додатки до «Слова про слово», друковані почергово в «Обрях».

Михайло Михайлюк – досконалий знавець кількох функціональних стилів сучасної української літературної мови, що дало йому можливість визначитись і в інших ділянках інтелектуальної діяльності високого професіоналізму.

Одна з них – це перекладацька діяльність. Він автор численних перекладів класичних і особливо провідних сучасних румунських поетів на українську мову. Мені особисто

імпонують його переклади з творчості Міхая Емінеску, особливо твори складної поетичної структури і місткого ідейного змісту, як поетові послання і інші композиції.

Інша його галузь діяльності – це редакторсько-видавнича справа. Михайло Михайлюк дав «зелену дорогу» багатьом критеріонівським виданням (включно і моїй збірці величальної народної поезії «Ой у саду-винограду», за що я перед ним в боргу і зараз), подає і тепер «зелену дорогу» багатьом окремим творам і численним збіркам художньої літератури Румунії, упорядкованим ним збірникам фольклору, літературознавчим монографіям тощо. Як тільки Михайлюк візьме на себе справу редагування якої-небудь книги, то її автор може бути зовсім спокійним, бо справа завершиться терміново і книжка виглядатиме престижно зі всіх точок зору, в декого навіть і стосовно змісту й інших аспектів, по суті – авторських.

Зовсім нічого не сказав я про працю шановного ювіляра в редакції «Нового віку», але ні не наважився б, бо не знаю цього. Скажу лише те (адже ж інколи і думка збоку не без толку, бо, може, усе видніше), що то було газетярство, сповнене до 1989 р. відповідним змістом.

Михайло Михайлюк – головний редактор друкованого органу СУРУ «Український вісник» від його заснування і по цей час. У потрактуванні того чи іншого питання він – безкомпромисний, інколи гострий, безцеремонний чи дошкульний, прискіпливий, шпичкуватий (деколи – аж самозадоволений цим), але зовсім потрібний, бо всяке лихо (а в нас його багато, або чимраз більше!) слід розколикнути, знайти йому причини і старатися про їхнє запобігання.

Усе досі сказане – це тільки нагода побажати шановному ювіляру міцного здоров'я, Божої благодаті, а ніяк не спроба показати його у «кривому дзеркалі», бо яким він є, таким і останеться – на нашу загальну користь, адже ж все досі ним заподіяне – тільки заради нашої користі здійснено.

Іван РЕБОШАПКА

*«Йдть, літа, від мене пріч!
Несете мудрості, ніроку,
Та наближаєте і ніч...».*

– Пише, правда, не з трагізмом, але й не без легкого меланхолійного подиху, Михайло Михайлюк в одному зі своїх віршів.

Так воно і є – роки минають, як чиста вода, і, ось, нашому ювіляру, слава Богу, вже сімдесят! «Сімдесят – то ще нічого!», – говорить часто мій вісімдесятишестирічний батько. Воно так і є, але про Михайлюкові сімдесят хіба-що його власні документи засвідчать, бо інакш, хто б дав такому «козарлюзі» більше п'ятдесяти п'ять – шістдесят років?

Але, мабуть, не так важливо, скільки років живе людина на землі, а як вона їх прожила, і що залишила після себе. А Михайло Михайлюк – це ім'я, що закарбоване золотими літерами в українській літературі Румунії, і не тільки, бо тут мова про славнозвісного журналіста, поета, прозаїка, критика...

Хто не зітхав, читаючи його романи «Не вір крику нічного птаха», або «Міст без поруччя»? Хто не витирав крадькома сльозу, читаючи його балади,

EHEU! FUGACES... LABUNTUR ANNI*

(До сімдесятиріччя письменника Михайла МИХАЙЛЮКА)

чи не розсміявся, читаючи «Буковинські трафункі»?.. Чи котрий з авторів-початківців не тремтів від нетерпіння про те, як відгукнеться Михайлюк на його твори? Бо «Михайлюк – цербер нашої літератури, який розмахує понад простоволосими головами письменників здоровезною булавою, замість гусячого пера...», – писав, не жартує, в своєму «Слові про побратимів» Степан Ткачук.

Цього року, наприкінці жовтня, я мав честь подорожувати з Михайлом Михайлюком до Мараморощини і побути разом із ним в кількох українських селах. Мені було навіть дивно, скільки людей знали його як письменника, не тільки українська інтелігенція, яка повинна (б) знати всіх своїх письменників, як зустрічали його з великим теплом і селяни, запрошували в гості, дарували (по-марамароському звичаю) «чистої, як сльоза», слив'янки.

«Повір, синку! – жартував пан Михайлюк, коли

ми повертались до Бухареста, – мені стільки горілки подарували, що можу женитися».

Михайло Михайлюк – чудова людина, яку, коли вже раз пізнаєш, то не можеш не полюбити. Я люблю і шаную його, як рідного батька, і хочу разом зі всією нашою українською громадою Бухареста привітати його такими словами:

*«Летять роки, як лебеді у вирі,
Життя іде, його не зупинить.
Прийміть вітання наші щирі,
Ще до ста років зичимо прожити.
Хай будуть поруч віра і надія,
Як два крила, що впасти не дадуть.
Сам Господь-Бог по милості наділить
Ще довгих літ, щасливу, світлу путь».*

З роси й води Вам, Вельмишановний ювіляре!

*Eheu! Fugaces... labuntur anni – (лат.) Ой! як пролітають літа?!

Михайло ТРАЙСТА

РОЗВИТОК ПРАВИЛЬНОГО ВИСЛОВЛЕННЯ УСНОЇ І ПИСЬМОВОЇ МОВИ УЧНІВ НА УРОКАХ ПЕРЕКАЗУ І ТВОРУ

Важливе питання у цій діяльності – науковий підхід згідно з об'єктивними законами природи. Насамперед треба старанно продумати, яка наукова основа необхідна у роботі над розвитком усної і письмової мови.

У психології вивчаємо, що мова нерозривно зв'язана з мисленням. Учитель повинен завжди мати на увазі, що існує різниця у вираженні письмової і усної мови. В усній мові, передаючи думки, можна допомагати собі інтонацією, мімікою, жестами, а у письмовій мові той, хто пише, може передати свої думки тільки через відповідний добір слів.

Під час викладання уроків учитель свідомий того, що кожне його слово подразник, що викликає рефлексі у дитини. Цей фізіологічний процес виникнення умовних рефлексів – процес створення навичок дитини.

Ніколи не слід забувати, що при виробленні навичок спочатку діти зустрічають великі труднощі, але через багаторазове повторення усякі дії відбуваються поступово все легше, а потім вони виконуються гейби самі від себе – отже це автоматизовані дії. Навички – це автоматизовані компоненти свідомої діяльності, які виробляються в процесі її виконання. Отже, основа створення навичок – це закріплення-ланцюг умовних рефлексій, які переходять у динамічний стереотип. У роботі вчителя знання про створення динамічного стереотипу має велике значення тому, що якщо створений неправильно, то дуже важко його змінити, тобто виправити помилки. Весь час у житті безліч подразників, які спричинюють виникнення вогнища збу-

дження. Процес збудження та гальмування – це закон взаємної індукції. Згідно з цим законом, усяке вогнище збудження, яке виникає в корі півкуль, викликає гальмування навколишніх ділянок. Таким чином

збудження ніколи не поширюється рівномірно по всій корі.

В кожний даний момент є в корі одна яка-небудь ділянка, що в ній створилися найсприятливіші умови збудження. Ця ділянка і становить у даний момент творчий відділ кори. З нею пов'язана найбільш ясна робота свідомості. На уроках переказу й твору діяльність учнів весь час творча, тому учитель повинен вживати всі необхідні і можливі заходи, щоб діти уважно працювали в умовах оптимального збудження в корі головного мозку з максимальним зосередженням, – тоді висліди праці будуть високої цінності. У творчій роботі дітей велике

значення має почуття, яке створює стан захоплення до того, що вони творять.

Писемні перекази та твори є важливою втратою в розвитку творчої думки і мови дітей. Переказ – відтворення змісту прочитаного тексту, а твір – самостійне складання роботи з творчих елементів. Перекази й твори бувають як в усній, так і в писемній формі. У програмі вказано, що робота над переказом у початковій школі має велике значення як для розуміння прочитаного, так і для розвитку мислення і мови учнів.

Твори – це засіб, за допомогою якого здійснюється найвищий рівень розвитку висловлення учнів – розвиток логічного, зв'язного, багатого, різноманітного, пластичного і правильного висловлення. Але твори являються і засобом морального виховання, дають часто можливість вільного виявлення почуттів, ставлення учнів до природи, до суспільства, у якому живуть, до праці, а у I-IV кл. діяльність у зв'язку з формуванням навичок правильного висловлення – це головна мета, здійснення якої відбувається на всіх предметах, а у викладанні мови – читання, граматики, переказу і твору – вона стає особливою діяльністю. Таким чином на уроках переказу і твору необхідно слідкувати за тим, щоб сформувати навички учнів, висловлювати свої думки логічно, цілісно, систематично, правильно з точки зору граматики, орфографії і орфоєпії.

(Далі буде)

Марія КИМΠΑН,
вчителька с. Кричунів
повіту Марамуреш

Портрет Роксолани.
Невідомий художник,
Венеція, XVIII століття

Нещодавно появився переклад книги «Неопалима купина» Сергія Плачинди та Юрія Колісниченка на румунську мову. Переклад був здійснений Ольгою Андрич. Нам відомі її статті, надру-

ковані у газеті «Вільне слово». Ольга Андрич – дочка відомого полковника Гната Порохівського, члена ОУН; вона член Співки журналістів Румунії.

Під час різних походів татар у 1520 р. на українські землі Роксолана була захоплена у полон і переправлена спочатку до кримського міста Кафа, а опісля до Стамбулу.

День народження Роксолани невідомий. Згадується приблизно 1506 рік, як рік народження, тому що у джерелах не існує точнішої інформації.

У 1530 р. султан Сулейман I одружився на Роксолані. За короткий час султан надав їй ранг баш-кадуш (тобто головної дружини). Вона була розумною, досвідченою людиною і добре розумілася у мистецтві і державних справах.

РОКСОЛАНА

Померла 18 квітня 1558 р.
Хоча деякі історики вважають,

що Роксолана піклувалася про свою батьківщину – Україну, –

інші вважають, що цього не було, тому що в цей період татари здійснювали щорічні набіги на тодішню територію України.

В Україні написано про Роксолану роман Павла Загребельного «Роксолана», оперу Дениса Січинського «Роксолана» (1909 р.), повісті Осипа Назарука «Роксолана» (1930 р.), Сергія Плачинди та Юрія Колісниченка «Неопалима купина» (1968 р.), драму Г. Якимовича (1869 р.) та роман Миколи Лазорського «Степова Квітка» (1965 р.). Між українськими істориками першим написав про Роксолану Агатангел Кримський – в 1924 р.

Днями в Культурно-інформаційному центрі при Посольстві України в Румунії переклад на румунську мову було представлено відвідувачам центру.

Роман ПЕТРАШУК

● Прес-реліз Посольства України в Румунії з нагоди 19-ї річниці Незалежності України

«Україна розвиває різнобічні відносини добросусідства з Румунією»

(Закінчення. Поч. в н-р 15-18/2010 р.)

Сполучені Штати Америки, як і решта членів міжнародної спільноти, високо оцінили рішення нашої держави позбавитися власних залишків високозбагаченого урану. Цим кроком Україна черговий раз зробила внесок у зміцнення світової системи безпеки. Пожвавлення контактів на високому рівні між Києвом та Вашингтоном свідчить про обоюдне бажання сторін поглиблювати співпрацю на всіх напрямках.

Нового імпульсу набуває взаємовигідна співпраця України з ключовими партнерами в Азії, Африці та Латинській Америці.

Важливим кроком у напрямку оновлення дипломатичного курсу нашої держави стало прийняття Верховною Радою Закону «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики України», внесеного Президентом В. Януковичем.

Згідно з цим Законом, гармонійне поєднання внутрішньої політико-економічної стабільності та прагматичного зовнішньополітичного курсу України має стати передумовою її сталого розвитку як демократичної європейської країни на основі верховенства права та дотримання конституційних свобод громадян.

Інтеграція в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі визначена однією з ключових засад зовнішньої політики. Цим забезпечується послідовність зовнішньої політики, що необхідна для встановлення серйозних, довготривалих вза-

мовигідних стосунків зі всіма зацікавленими партнерами України.

У безпековому плані позаблоковість нашої держави визначена головним орієнтиром, оскільки саме цей статус найбільш повноцінно відповідає сучасним геополітичним реаліям у світі та відображає бажання України розвивати інтенсивне партнерство з НАТО.

Враховуючи унікальне місце України на карті Європи, наша держава здатна стати каркасом нової архітектури європейської

Україна з упевненістю дивиться у майбутнє та вірить у те, що її невпинний прогресивний рух вперед стане запорукою миру, щастя та добробуту її громадян.

Україна розвиває різнобічні відносини добросусідства з Румунією як на двосторонньому рівні, так і у рамках міжнародних та регіональних структур.

Історія багатоговікового українсько-румунського співжиття пронизана прикладами плідного взаємозбагачення двох народів культурно-духовними цінностями та обміну видатними духовно-просвітницькими постатями.

Зміцнення та розвиток стабільних добросусідських відносин з Румунією є одним з важливих зовнішньополітичних пріоритетів України.

За два неповних десятиріччя двосторонніх взаємин сучасної доби Київ та Бухарест досягли помітних успіхів у налагодженні партнерського співробітництва в усіх сферах суспільного життя. Дедалі міцнішає українсько-румунське партнерство в торговельно-економічній, культурно-гуманітарній та інших галузях. Активно працюють формати прикордонного і транскордонного співробітництва.

Україна та Румунія – дві європейські держави, що мають схожі стратегічні орієнтири і демонструють відданість сучасним демократичним принципам. Подальше поглиблення і розширення взаємовигідних партнерських відносин між нашими державами, безумовно, відповідає інтересам українського і румунського народів, сприяє процесам їх зближення в об'єднаній Європі.

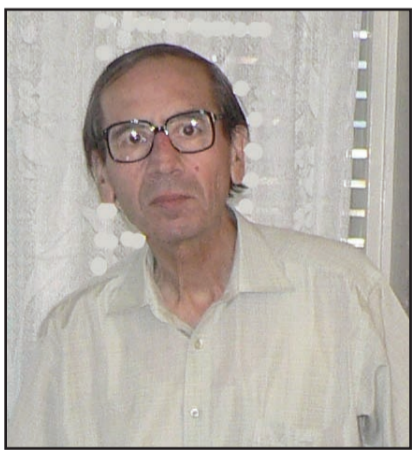

Начальник Генерального штабу збройних сил Румунії адмірал Георгіє Марін і Головнокомандувач Збройних Сил України генерал-полковник Григорій Педченко

безпеки в Чорноморському регіоні і на континенті в цілому.

Дипломатія України й надалі залишатиметься засобом утвердження України у якості надійного партнера, держави, котра прагне до взаємовигідних конструктивних відносин та здатна зробити свій вагомий внесок у розбудову стабільної Європи.

Відзначаючи 19-ту річницю незалежності,

Іван Арделян уже давно відомий нам як з наших газет, де він публікує свої вірші і де про нього було написано статті, так і завдяки книгам, виданим з підтримкою СУР. Але його творчі досягнення не завершуються на цьому. Він як професор фізичного факультету Клузького університету ім. Бабеша-Бойой впродовж своєї професійної практики видав 11 наукових книг та підручників, надрукував понад 260 наукових статей в іноземних журналах, понад 60 статей в національних

та університетських журналах, а ще багато інших наукових повідомлень, представлених на наукових конференціях як за кордоном, так і в Румунії. Та його творча уява не обмежується лише на цьому – з 1974 по 1988 рр. він винайшов 6 винаходів, які запатентував.

Як видно, наукових досягнень у нього немало. Та незважаючи на це, поетична муза не була витіснена його любов'ю до фізики, вона гармонійно співжила в його душі з самого початку. Почавши писати вірші українською мовою ще з 18 років, він, під спонукуванням Івана Ковача, як висловився поет, надрукував впродовж років 9 збірок українською мовою. Поет згадує, що першим, хто побачив його, пишучи вірші, був професор російської мови поет Василь Марущак, який радив, що коли він хоче писати, треба багато працювати

над собою. Після того, коли його вірші почали друкуватися на сторінках українських газет, виданих Союзом українців Румунії, його підтримали їх працівники.

У вересні цього року побачила світ найновіша збірка Івана Арделяна «Ностальгія вікон», яка належить до серії відповідних, зокрема, трансільванських видань «Письменники у себе вдома» клузького видавництва «Дачія ХХІ», серед яких два українці. (Також і Олекса Бевка). Тут можна знайти вірші про кохання, про життя та сум, про ностальгію за дитинством та за батьківською оселею. Іван Ковач щодо видання висловився так: «Синівський дар поета дорівнює поклику до рідної землі, промовистому образу її піднесення до рівня серця і рідної мови, до рівня пам'яті свого родоvodu».

На моє запитання про плани на майбутнє на письменницькій ниві Іван Арделян відповів, що бажав би видати ще одну збірку віршів з нагоди свого 70-ліття, яке виповниться через 2 роки...

Людмила ДОРОШ

Іван
АРДЕЛЯН

НОСТАЛЬГІЯ ВІКОН

Поезії

DACIA

ПАРТНЕРСТВО З НАГОДИ «ДНІВ МІСТА ТЯЧІВ - УКРАЇНА»

Вже стало традицією, щоб кожного разу, коли святкують дні братських міст Негрешт Оаш - Румунія і Тячів - Україна, одним із членів делегації, був представник Союзу українців Румунії – з філії Сату Марє.

Таким чином нещодавно делегація міста Негрешт Оаш брала участь у святкуванні «Днів міста Тячів – Україна», міста, якому сповнилось 683 роки від першого документального засвідчення. Вперше згадує в своїх документах про це Іоан Мігалі де Апша.

Делегацію міста Негрешт Оаш очолював перший заступник мера Чічіо Іоан, а – Філію Сату Марє СУР – перший заступник голови Проданюк Павел.

В цьому святі брали участь також делегації братських міст Бардієв – Словаччина і делегація з Угорщини.

Делегацію міста Негрешт Оаш зустрів перший заступник голови міста Тячів Клебан Іван Ярославович.

На цім святі були присутні і

регіональні представники держадміністрації регіону Закарпаття.

З цієї нагоди представник філії Сату Марє СУР подарував місцевим представникам держ-

в місті Сату Марє, DVD і книжку, присвячену цій події.

Урочистість, присвячена дням міста Тячів, відбулася на центральній площі, біля мерії міста, а програму відкрив учнівський

події, ввійшли культурно-спортивні змагання, в яких взяли участь жителі міста. В рамках цієї програми отримали нагороди «наймолодший» і «найстарший» житель міста та більшість одружених пар, які прожили разом 50 або більше років.

В кінці програми священники, які представляють культу міста, – православні, греко-католики і реформати – зробили молебень.

З цієї нагоди відбувся футбольний матч між ветеранами клубу Динамо Київ і ветеранами місцевого футбольного клубу.

Програма, присвячена події, закінчилася концертом, в якому взяли участь народні артисти України та Росії.

Делегації двох братських міст зустрілися кілька разів, де пунктуально обговорювали проекти, які розроблюються в рамках північно-західного Єврорегіону, а також і майбутні проекти.

Учні м. Тячів співають «Оду місту»

адміністрації, які брали участь на відкритті погруддя українського поета Тараса Шевченка

хор міста, який виконав пісню «Ода місту».

В програму, присвячену цій

Михайло МАЧОКА,
голова Сатумарської філії СУР

Слідами опублікованих матеріалів

Колишній «Новий вік» (тепер – «Вільне слово») написав про учнівський гурток «Енігма», заснований мною в загальній школі села Пергівці Сучавського повіту (20.09.1975), в номері 3(599) з 1.02.1977 р.

Треба сказати правду, що про гурток «Енігма» та про діяльність учнів і, взагалі, про село Пергівці «Новий вік» оприлюднював цікаві матеріали багато разів. Дуже Вам гарно дякую!

Коли в часописі «Новий вік» (н-р 21(641) з 1.11.1978) була заснована рубрика «Для вас, учні й піонери», де друкувалися дуже цікаві задачі, то перші учні, які відгукнулися на її появу, були члени гуртків «Албіна» (Тодірешти) та «Енігма» (Пергівці), – це їх дуже зрадувало.

Роки минули і після 20 років від заснування гуртка відбулася приємна зустріч.

Минуло ще 15 років, й ось члени гуртка «Енігма»: Анна Лягу, Віорел Боканча та Дойна Лягу задумали організувати зустріч з нагоди 35 років від заснування гуртка. Треба сказати, що для організування зустрічі взяла на себе всі труднощі Дойна Лягу, яка 8 років прожила в США.

Так сталося, що на 17.07.2010 в загальній школі села Пергівці зустрілися багато з колишніх членів гуртка «Енігма».

«ЕНІГМА» – 35

Зустріч почалася хвилиною мовчання на пам'ять померлих членів гуртка: Маріани Грігорян, Йона Преліпчана і Константина Ігнатеску.

Після цього секретар гуртка Анна Лягу, нині унів. професор, прочитала каталог.

35-річні «енігісти»

Одні з членів гуртка не змогли приїхати, знаходячись в Австралії, Італії, Іспанії, Франції і навіть на Берегу Слонової Кості; а Дмитро Балан – льотчик.

Учасники цієї події нагадали собі ті давні часи і розказали про своє життя, кожний з них нагадав деякі трафунки з тих часів, коли учасники зустрічі були ще учнями.

Як і в давні часи, учасники цієї події мали нагоду розв'язати цікаві тестування, ребуси та розважальні задачі.

В кінці зустрічі було встановлено, щоб члени «Енігми» зустрічалися чи не кожного року.

І так, протягом 6 годин, включаючи і другу частину, тобто вечерю, розв'язалися язиками...

Всі були вражені, що в ті давні часи їх відвідували журналісти з таких журналів, як: «Албіна», «Магазін», «Пентру патріє». І про них писалося навіть і в журналі «Новий вік»!

Члени гуртка «Енігма» бажають редакції «Вільне слово» багато успіхів, міцного здоров'я і «На многая літ!».

Нагадаємо, що викладач Мігай Боканча вручив усім учасникам по одному примірникові «Монографії школи Пергеуць». Автори монографії – професори Мігай та Марія Боканча.

З пошаною,
Микола КУРИЛЮК,
керівник гуртка

П.С. В свою чергу, редакція «Вільного слова» (продовжувача «Нового віку») від щирого серця вітає гурток «Енігма» та його членів з 35-літтям! На дальші многії літа і теплі річниці! (І. К.)

Щире бажання співробітництва між Сатумарським повітом Румунії і Закарпатською областю України

В період 15-16-го жовтня 2010 року голова Філії Сату Марє Союзу українців Румунії Михайло Мачока, разом із першим заступником Павлом Проданюком, відвідали місто Ужгород Закарпатської області України.

З цієї нагоди були вручені DVD-диски і книги, які були видані з нагоди відкриття погруддя Тараса Шевченка в місті Сату Марє, особистостям Регіональної адміністрації, Обласної Ради, Ужгородського Університету, регіональним і університетським бібліотекам, а також Радіо-Телебаченню для національних меншин, Канал Тиса.

Так само були подаровані книжки для відправки до Київського парламенту, Міністерства Культури, Міністерства Закордонних Справ, а також особисто депутатові Парламенту України Станіславу Аржевітіну.

Також була передана названа книжка і DVD для двох сопроно, популярних

артистів, які брали участь кілька разів на день пам'яті Тараса Шевченка в місті Сату Марє, а саме – Оксані Ільницькій та Ользі Зубанич.

У цілому було вислано і передано 29 екземплярів книжки і 58 DVD.

Варто відзначити, що більшість із цих особистостей були частиною делегації Закарпатської області, яка була присутня на відкритті погруддя Тараса Шевченка в місті Сату Марє.

Філія Сату Марє Союзу українців Румунії дуже вдячна викладачу української мови Ужгородського Національного Університету Анастасії Вегеш за її внесок у виданні книжки, а також і панові Михайлові Зану за ту саму діяльність.

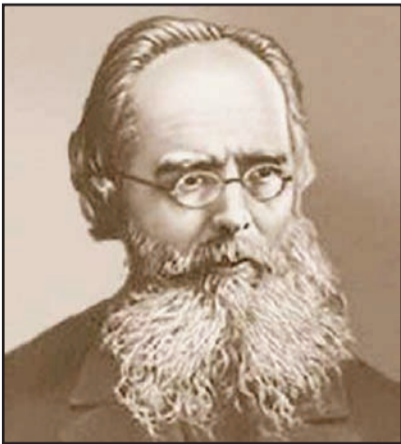
Делегація була прийнята старшим віцепрезидентом Закарпатської обласної ради Андрієм Сербайлом, який подякував СУР за його зусилля і результати щодо підтримки і розвитку українсько-румунських відносин, зокрема, щодо культурного і духовного розвитку цих двох етнічних груп, а саме

румунської меншини в Закарпатській області України та української меншини в Сату-Марє – Румунії, підкреслив, що відкриття погруддя Тараса Шевченка в Сату-Марє має історичне значення, висловив щире бажання співробітництва у всіх областях, взаємної поваги між повітом Сату-Марє і Закарпатською областю, між Україною і Румунією.

Так само були передані примірники газет «Український Вісник» та «Вільне Слово» Союзу Українців Румунії, в яких оприлюднено статті, присвячені події, яка відбулася в Ужгороді на тему «талій розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи», головою СУР і депутатом Румунського Парламенту Степаном Бучтою, який висловив подяку голові Закарпатської обласної ради Михайлові Кічковському за його внесок у проведенні цієї події, а також побажав йому багато успіхів у майбутній праці.

Михайло МАЧОКА
голова Сатумарської філії СУР

Олександр ПОТЕБНЯ – про нашу мову калинову та двомовність...

Олександр Потебня

Як наша мова поєднує нас із далекими предками і дозволяє зберігати інакшість у глобалізованому світі? Чому двомовність може призвести до психічних розладів і роздвоєння особистості?

Наша мова - мова калинова...

На ці питання ще в XIX ст. давав відповідь український вчений Олександр Потебня. Сучасні мови творилися віками. Звісно, є штучна мова есперанто, комп'ютерні мови, що люди не вважають їх рідними, бо не вчаться сприймати світ крізь призму цих мовних систем. Такі видатні учені, як Вільгельм фон Бенджамін, Лі Гумбольдт, Олександр Потебня, Мартін Хайдеггер, Едвард

Сепір, Уорф, переконані, що кожна мова несе в собі своєрідну картину світу. Чому так?

Слово – як мистецький твір

Існує гіпотеза, що слова наші прапращури творили як казку, пісню, тобто на основі асоціацій. Тому в кожному слові є прихований символізм. Ці первісні символи одним із перших почав досліджувати у XIX ст. український філолог Олександр Потебня. Відтоді «розшифруванням» прихованих значень «знаків», якими є й слова будь-якої мови, займається семіотика (або семіологія). Так, Потебня вважав, що слово «калина» вказує на жар, колір такий яскравий, як розпечене залізо. Тому «калина», на думку Потебні, первісно пішла від дієслова «калити».

Поступово поетичні, образні значення слів відходили на другий план, слово чіткішало й ставало поняттям. Зараз лише поети інтуїтивно намагаються повернути образні значення слів. Так, кажуть, що «веселка» – від слова «весело», що хмара первісно означала «гору», а такі словосполучення, як «темна нічка», «зоря ясная», «крутий

берег», раніше були тавтологічними і звучали, як «діло робити», чи «масло масляне».

Крім того, на своєрідність системи мислення кожного народу вказує структура його мови. Історики мови вважають, що перші речення містили лише одне слово. Ставлення до предметів і явищ проглядає у тому, хто як формує думку. «Я був народжений», – скаже англієць, а українцю природніше сказати: «Я народився». У тому, які асоціації викликає те чи інше слово, які слова можна поставити поруч (згадаймо хрестоматійний приклад: в українській мові «дружина» асоціюється зі словом «друг», а в російській «жена» – з народженням), проглядає народна традиція, ставлення предків до того чи іншого явища.

Двомовність

Якщо кожна мова представляє собою певну картину світу, то чи не краще досконало знати багато мов? Як сказав колись Гете, «скільки мов ти знаєш – стільки разів ти людина». Це справді так, якщо йдеться про вивчення іноземних мов як можливих систем. Проте, якщо людина постійно живе в середовищі двох мов чи має «дві рідні мови», це поз-

начається негативно на її психіці та інтелектуальному розвитку. Мови конфліктують між собою. А людина витрачає вдвічі більше часу на засвоєння лексики обох «рідних мов», тож у результаті має менший словниковий запас. Потебня вважав, що в жодному випадку не варто дітей з пелюшок навчати іноземній мові. «Так із дітей з «порядними» здібностями робляться напівдіоти, живі пам'ятники безглуздя і душевного холопства батьків», – емоційно пояснював він.

Сучасні дослідники, наприклад, Сіган та Макей, більше того, висловлюють думку, що у білінгвізмі закладено передумови шизофренії – роздвоєння особистості.

Потебня був також свідомим противником ідеї злиття мов і націй, адже це неодмінно збіднило би світ. «Якби об'єднання людства за мовою і взагалі за народністю було можливе, — пише він в «Естетичі словесної творчості», – воно було б згубне для загальнолюдської думки, як заміна багатьох чуттів одним, хоча це було б не дотиком, а зором». Денаціоналізація, вважає вчений, «зводиться на погане виховання, на моральну хворобу: на неповне користування наявними засобами сприйняття, засвоєння, впливу, на послаблення енергії думки, на мерзоту спустошення на місці витіснених, але нічим не замінених форм свідомості, на дезорганізацію суспільства, спідлення».

Анастасія БОГУСЛАВСЬКА

«Strad Art» – в традиції свята «Наша вулиця»

ВТімішоарі поступово входить в традицію свято «Наша вулиця». Звичайно, почалось це свято на вулицях, що носять якесь історичне забарвлення, чи на яких жили визначні митці, учені, політики і т. д. А вже 3 роки організуються і фестивалі «Strad Art». Так, протягом трьох днів на таких вулицях панує графіті і музика гіп-гоп.

Цього року на одній зі старинних вулиць (Piata Traian) організували це свято Французький культурний центр, Мерія і жителі вулиці. В таких святах беруть активну участь діти і молодь. Вони виходять на вулицю, чи на площу (якщо існує), і з ентузіазмом переймають майстерство графіті і танці гіп-гоп від старших та від учнів, що навчаються в школі мистецтв. Цього року демонстрували танці учні з ліцею ім. Шекспіра. А щоб надати урочистості таким святам, на початку вулиці вхід позначений прикрашеними воротами.

І вулиця, на якій живу, д-ра І. Мурешана, в майбутньому відзначить своє свято. До недавня наша вулиця називалася д-ра Шт. Стинка. Тому, коли змінилася її назва, нам довелося замінити всі документи, що надало всім чимало клопоту (і витрати грошей). Думаю, що воно буде цікавим тому, що тут живуть, крім переважної більшості румунів, серби, мадяри, словаки, болгари, українці, євреї і мусульмани (араби). Так що свято повинно бути багатоетнічним, із специфічною культурою кожної етнічної групи. Цікаво бачити щоп'ятниці після обіду мусульманів в їх подовгому одязі і сандалях на босу ногу (це влітку), що направляються на молитву. Бо тут, на нашій вулиці, їх мечет.

Хоча наша вулиця, на якій я живу вже 30 років з гаком, невелика і не знаходиться в центрі Тімішоари, зате вона затишна, машини мчаться лише в один напрям. Колись ця вулиця належала тільки німцям. Жили вони в невеликих чепурних будинках, біля яких на просторах городів вирощували різні овочі і фрукти. Починаючи з '70 років, хати зруйновано і, натомість, побудовано чотириповерхові будинки. В одному з них живу і я в чотирикімнатній квартирі. В той

Виступ мера м. Тімішоаре Г. Чуганду

час (70-80 рр.) представники мерії слідили за тим, щоб в кожному будинку жили сім'ї різних етнічних груп і різних соціальних станів. Для цього існувала при мерії спеціальна комісія. Так, в нашому будинку закупили квартири 7 сімей румунів, одна українців, одна словаків і одна мадярів. Гуртом ми садили квіти і дерева перед будинком, за чим уважно наглядав секретар партії з кварталу і міліціонер. Поступово сформувались у нас певні навички поведінки в будинку і на вулиці. На нашій

вулиці живеться спокійно, без особливих подій, як: бійки, крики, нічні гуляння. Буває, що тільки теплими ночами молодь засиджується до півночі на вулиці, забуває про відпочинок.

На нашій вулиці якимсь дивом уціліло кілька старих будинків, які нагадують (ще) про пройдене. В останні роки сірі постарілі будинки оновлюють і їх перебілюють в ясні, веселі кольори, а тепер ремонтують дорогу й тротуари, так що незабаром збудемось ям. Тому що число машин сильно збільшилось і на нашій вулиці зайнятий кожний метр ними, важко проходити пішоходам, бо часто залишають їх і на тротуарі, на траві. Ще забагато на нашій вулиці дротів і реклам. Явище специфічне для великих міст. Сподіваємось, що, разом із закінченням ремонту будинків і дороги, загальний вигляд нашої вулиці покращиться.

Аж тоді й наша вулиця святкуватиме себе. Гадаю тільки, що зробиться це не за старою звичкою, коли викопували ями й забували їх закривати, або закривали, а за короткий час хтось інший копав знову...

Неприємне й те, що часто бачиш людей, які нишпорять в контейнерах, хоча ця практика строго заборонена, але, разом із зниження рівня життя, боюсь, що число таких людей збільшиться.

Поки-що, ми проводимо вільний час у трьох парках, що недалеко від нашої вулиці.

Приємно бачити багато дітей в цих парках, а також учнів, що спішать ранком до школи, бо тут, недалеко, восьмирічка і 2 ліцеї...

Василь АРДЕЛЯН

ГАЛЕРЕЯ «ТАРАС ШЕВЧЕНКО» В СУЧАВІ

На святих Петра і Павла в приміщенні Сучавського СУР відбулися три події.

Перша – відкриття галереї мистецтва ім. Тараса Шевченка.

Собор священників, на чолі з панотцем Михайлом Мадяром, що веде Богослужіння на українській мові в церкві з храмом Св. Петра і Павла в Сучаві, освятили кімнату, де знаходиться 51 фотографія за роботами графіки та живопису українського Кобзаря.

З цієї нагоди пан депутат Валерій Карбашевський з Чернівців розказав про історію портрета Тараса Шевченка, який знаходиться на вході в галерею. Над портретом знущалися якісь-там солдати, та він був реставрований, і нині знаходиться в пошані тут, у Сучаві.

Всі клопоти здійснити галерею випали на пана Івана Боднаря, голову Сучавської організації СУР, й він це зробив знаменито. Хвала йому!

Про Тараса Шевченка як художника говорив поет Юрій Павліш, і так сталося, що присутні почули дуже цікаві дані з життя Тараса Шевченка.

Виступив зі словом славний сучавський карикатурист Михайл Пинзару-Пім і художник Константин Унгурану-Бокс.

З блискучою промовою виступив пан консул Василь Неровний.

Друга подія – це XIV-та річниця Дня Конституції України, встановленого Верховною Радою України 28 червня 1996 р. Були представлені

книги історика Даніеля Гринчука «Виклики сусідства: українці Буковини». Про книгу говорив унів. проф. д-р Раду Бруя від сучавського університету «Штефан Великий». Він сказав: «Ми знаємо багато більше про історію Франції та Англії, ніж про наших сусідів, і це буде крок для зближення між українцями та румунами». Також обговорював книгу поет Йон Козмей, який кожний раз підтверджує, що в його жилах тече і кров українська. Від імені письменника і публіциста пана Йона Маноле багато щирих слів почули учасники цієї події.

Пан Іван Боднар сказав, що незабаром в галереї буде організована виставка зі Львова.

Наприкінці треба нагадати, що число учасників було досить велике, і українців, і румунів, між якими, само собою, знаходилися педкадри: Аспазія Регуш, Дмитро Шведуняк, Іван Кідешук та інші.

Третя подія – це презентація

Микола КУРИЛЮК

Чернівці: Вітання проф. Івана Ребошапки з нагоди його 75-річного ювілею

Десять років тому, з нагоди 135-річчя від заснування Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, Вчена рада цього престижного Університету України удостоїла д-ра філологічних наук, професора Бухарестського університету Івана Ребошапку високого звання почесного доктора.

Цього року, з нагоди 75-річчя професора Івана Ребошапки, керівництво Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича направило ювіляру слідує поетичне вітання.

Вельмишановний пане професоре!

Якнайсердечніше вітаючи Вас, відомого Вченого і виняткової порядності Людину, почесного доктора Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, із славним ювілеєм – 75-річчям від дня народження – хочемо відзначити передусім Ваш величезний внесок у розвиток румунської україністики. Завдяки Вашій винятковій науковій енергії народжується і втілюється в життя чимало фундаментальних проєктів, спрямованих на всебічне вивчення української народної творчості й літератури. Шануємо Вас за особливий дух національної свідомості й громадянської відповідальності, любимо Вас як Людину високої культури й душевної доброти.

З нагоди Вашого славного ювілею прийміть у подарунок поетичне вітання, написане в стилі українських коломийок, для вивчення яких Ви зробили дуже багато.

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

Віншувальна коломийка на честь славного ювілею професора Івана Ребошапки

I.
Гей, чи чули, люди добрі,
Знаменну новину?
Добра звістка облетіла
Усю Буковину!
Гей, чи чули? В Бухаресті
Пісню скрипка грає,
Що професор Ребошапка
Ювілей справляє!
Грає скрипка і сопілка,
Люд складає шану!
Най дає пан Бог здоров'я
Панові Івану!

II.
Заспіваймо пісню славу,
Повіншуймо щиро,
Як велить народний звичай,
Усім чесним миром.
Заспіваймо на півсвіту,
Щоби усі знали,
Як професора Івана
В Чернівцях вітали!
Грає бубон і цимбали,
Люд складає шану!
Най дає пан Бог здоров'я
Панові Івану!

III.
Та й вітали, прославляли,
Як рідного брата!
Піднімали срібні чари
На честь ювілята.
Гей, вітали, віншували
За працю важливу,
Що культуру українську
У Європі ширив!
Грає скрипка і сопілка,
Люд складає шану!
Най дає пан Бог здоров'я
Панові Івану!

IV.
За велику чесну працю –
Вам уклін і шана!
Величають добрі люди
Славного Івана!
Та й співаєм усім миром:
«Многая вам літа!!!»,
Щоб зоря на небі сяла,
А душа щоб квітла!!!
Грає бубон і цимбали,
Най дає пан Бог здоров'я
Панові Івану!

Зі щирою повагою,

Ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Декан філологічного факультету
Завідувач кафедри української літератури

професор Степан МЕЛЬНИЧУК
професор Борис БУНЧУК
професор Володимир АНТОФІЙЧУК

2011 р. БУДЕ ОГОЛОШЕНИЙ РОКОМ ЧОРНОБИЛЯ

2011 р. буде оголошений в Україні роком вирішення проблем Чорнобиля. Про це заявив президент Віктор Янукович в інтерв'ю журналістам Нью-Йорку після зустрічі з генеральним секретарем ООН Пан Гі Муном. «Тільки що закінчилася зустріч з генеральним секретарем ООН, і ми домовилися, що під егідою ООН буде в Києві проведена міжнародна конференція, присвячена 25-річчю проб-

лем Чорнобильської катастрофи», – сказав він. За словами Януковича, річниця Чорнобиля – це трагічна дата для України, і Україна зобов'язана не тільки підводити підсумки того, що трапилось, але і зобов'язана зробити все для того, щоб чорнобильська територія була безпечною. «Ми зобов'язані зробити певні кроки зараз, і 2011 рік має бути присвячений вирішенню чорнобильських проблем в Україні. Ми будемо його оголошувати саме таким роком», – підкреслив президент.

(Інтерфакс-Україна)

Данієль ГРИНЧУК

ВИКЛИКИ СУСІДСТВА: УКРАЇНЦІ БУКОВИНИ В СКЛАДІ РУМУНСЬКОГО КОРОЛІВСТВА (1918-1940 рр.).

■ КОРОТКИЙ ВИКЛАД АВТОРА

(Продовження з попереднього числа)

Конфлікт між Йоном Ністором та Янку Флондором мав значний негативний вплив навіть і на діяльність „Товариства румунської культури і літератури у Буковині”, націонал-ліберальний уряд та газета „Гласул Буковіней (Glasul Bucovinei)”, постійно критикуючи це провідне товариство румунської культури у Буковині.

Процес інтеграції етнічних громад на територіях, що об'єдналися з Румунським королівством у 1918 році (в Бессарабії, Буковині, Трансильванії, Банаті, Кришані та Марамуреші) під синтагмою „національні меншини” у Великій Румунії – був проігнорований комуністичною історіографією та розміщений під знаком тріумфалізму, з яким важко погодитися справжнім історикам та дослідникам. Еволюція міжвоєнної Буковини була тісно пов'язана із суперечкою між Янку Флондором та Йоном Ністором, підтримана інтересами - скоріше політиканськими - репрезентативних постатей у цьому поліетнічному та поліконфесійному просторі. Вихід зі сцени Янку Флондора - який помер 20 жовтня 1924 року - став для націонал-ліберала Йона Ністора втратою сильного противника,

якого поважала вся буковинська еліта. Смерть Янку Флондора призвела, з іншого боку, до прискорення процесу інтеграції Буковини в Румунське королівство - що закінчилося з адміністративного погляду у 1925 році - викликавши значні наслідки для долі відповідного краю.

Якщо відносно модернізації Буковини більш чи менш виправдано було чимало критик щодо розвитку культури, преси, формування та утвердження духовних цінностей, можна стверджувати, що в міжвоєнний період було досягнуто пік. Події,

«У трембітоньку заграю, заграю, загуду...»

специфічні кінцю Першої світової війни, яка закінчилася чіткою перемогою Антанти над Троїстим союзом (політико-військовим альянсом, до якого входила й Австро-Угорська

імперія), схилили терези (і) на користь Румунського королівства, що пройшло крізь тяжкий період після виходу царської Росії із війни, а потім, внаслідок укладення „ганебного миру” у Буфті-Бухаресті (24 травня 1918 р.). Українці боролися за перейняття контролю над Східною Галичиною, а також північною Буковини, територіями, що вважалися споконвічно українськими, і стали „українським П'ємонтотом”, та через які вони увійшли в конфлікт з поляками та румунами. Об'єднання Буковини з Румунським королівством (15/28 листопада 1918 р.) було проявом національного духу - схожим з іншими проявами по сусідству в центральному та східноєвропейському просторі – заохочені сучасними ідеями американського президента Вудро Вільсона.

Буковинські українці, найчисельніша національна меншина у краї, не взяли участі у Генеральному конгресі національних меншин краю (15/28 листопада 1918 р.), що пройшов у залі засідань Священного синоду Резиденції Буковинських митрополитів у Чернівцях, виступаючи, таким чином, проти Об'єднання з Румунським королівством. На відміну від їх буковинських братів, русини (українці) з Мараморощини проголосували демократично за об'єднання цього стародавнього румунського краю із Румунським королівством. Орест Ільницький, русинський депутат від виборчого округу Хуст, заявив „від імені свого народу в Мараморощині, що „русинський народ у Мараморощині бажає і закликає вжити всіх необхідних заходів для його остаточного приєднання, у відповідності до нинішньої демаркаційної лінії, і назавжди до Великої Румунії”. Історіографія проблеми русинів (Паул Роберт Могоші, Андраш Бенедек, Ѓорге Фірцак та інші) наполягає на припустимій приналежності русинів не до української нації, а до іншої, твердження, що з наукової точки зору мало б бути обов'язково підтримано адекватними аргументами.

(Далі буде)

Переклад на українську мову
Василя КАПТАРА

ВИБОРИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ СУР БАНАТСЬКОГО КРАЮ

(Закінчення. Поч. на 2 стор.)

Протягом чотирьох років художні колективи працювали без перерви, ведучи постійну підготовку і виступаючи на різних подіях. Вони виступали на подіях різних місцевостей країни: Карансебеш, Капашиль, Корнуцел, Решица, Аніна, Тімішоара, Лугож, Оравіца, Молдова Нова, Верхня Рівна (Мараморощина), Турнова (Арад) та ще в багатьох місцевостях. Годиться, щоб за таку наполегливу працю щиро подякувати усім художнім колективам та організаціям СУР за розуміння відносно розповсюдження української мови, української пісні, українських звичаїв.

Послухавши прочитаний матеріал відносно розгорнутої діяльності бувшого комітету, присутні додали у свої слова деякі деталі, необхідні доброму ходу нашої організації. Треба оцінити і відвагу присутніх на конференції, і питання, які цікавлять членів СУР. Між іншими питаннями, було і питання розгортання спортивних занять. Інше питання було заснування драматургічного гуртка для поштовху діяльності відносно поезії і театру. Інше питання було: допомога місцевій організації в Решиці в художній діяльності з новим колективом.

Багато було розгорнуто. Між іншим, треба підкреслити культурне ставлення усіх присутніх на конференції

відносно розгорнутих і рішених питань, що стосуються різних організацій повіту. Треба відзначити ставлення до питань різних організацій голову організації СУР міста Аніна інженера Володю Вершигору, голову Корнуцельської організації СУР Цилю Шушко, голову організації СУР міста Бокша проф. Василя Малиновського, голову Решицької організації СУР проф. Василя Шийко, бувшого голову Капашильської організації СУР учительки Марії Лібер та ще багатьох інших, які своїми словами стали на допомогу для майбутньої всієї повітової організації СУР.

У продовженні діяльності пан Степан Бучута оголосив друге питання програми кон-

ференції, а саме вибирання нового комітету на майбутні чотири роки. Присутні запропонували із самого початку мою особу для Караісєверінської філії, яку одностайно було вибрано. Потім були обрані всі члени комітету і приділена функція для кожного.

На третій частині конференції були обрані 11 делегатів для з'їзду СУР.

На другий день, тобто 18 вересня, така ж подія відбулася у Тіміськьому повіті, а на третій день, 19 вересня, у Турнові Арадського повіту.

Можна надіятися, що на з'їзді СУР виникнуть питання і відповіді, корисні для майбутнього періоду діяльності Союзу українців Румунії.

ПОКРОВА – 1/14 ЖОВТНЯ

Свято Покрови Пресвятої Богородиці, або, як звичайно кажуть, – “Покрова”, чи “Святої Покрови”.

Празник Покрови завжди був і є для нашого народу днем великого вияву любові і вдячності для Пресвятої Богородиці та днем радісної прослави і звеличення Її покрови й заступництва. Воно відзначається нашою церквою 1/14 жовтня щорічно.

Головний мотив, який спричинився для установлення цього празника, – це ведіння св. Андрія Юродивого. Царгород (Константинополь), столицю Візантії, облягли араби. Ціле місто й народ були у великій тривозі.

За християнськими переказами, 1/14 жовтня 910 року у Влахернському храмі, що носить ім'я Богородиці (західне передмістя Константинополя), під час всеношної, о четвертій годині ранку, св. Андрій і його учень Єпіфаній побачили «чудо» - «Царицю Небесну». Царицю всього світу, покровительку – Пресвяту Діву Марію-Богородицю, що стояла в повітрі і покривала людей сонячним світлом, яке проливалось з її омофора – широкої стрічки на плечах. У християнстві - омофор, або покрова, - символізує високу архієрейську відзнаку. Серед тих, хто оточував Богоматір, св. Андрій побачив св. Івана Хрестителя і св. Івана Богослава. Св. Андрій і Єпіфан, які бачили це видіння, зрозуміли, що Пресв. Богоматір прийшла, щоб рятувати місто. Наступного дня про це диво розповідали у всіх церквах Константинополя.

Історики приймають, що св. Андрій Юродивий своїм походженням був скитом-слов'янином з південних земель Руси -

України. Він з іншими невольниками опинився в Цариграді в одного багатого пана. Тут він пізнав і полюбив християнську віру. Діставши від пана свободу, він багато часу проводив на молитві й читанні св. Книг.

В Україні владичиця наша Богородиця та Приснодіва Марія була Покровою славних перемог Запорізької Січі над ворогами. Наші славні запорожці мали на Січі церкву в честь Покрови Пресвятої Богородиці з іконою Її Покрова, і запорізькі козаки вважали святу Покрову своєю покровителькою.

З цим святом пов'язано чимало згадок і повір'їв. Покрову в народі вважають початком зими, вона снігом землю покриває: «На Покрову – до обіду осінь, а після обіду – зима».

За давніми звичаями, у цей день розпочинали на зиму топити піч: «Батечку, покров, - натопи хату без дров».

В козацькій думі про Самійла Кішку співається:

А срібло-золото на три часті паювали:
Первою часть брали, на церкви

накладали,

На святого Межигорського Спаса,
На Терехтемировський монастир,
На святу Січову Покрову давали –
Котрі давнім козацьким скорбом

будували,

Щоб за їх, встаючи і лягаючи,
Милосердного Бога благали...

(Далі буде)

Віргілій РІЦЬКО

У безмежному смутку в душі ми довідались, що 22 вересня 2010 передчасно відійшла до Божої вічності добра, щира людина – ЮРА АРДЕЛЯН

Народився покійний 57 років тому у гарному українському марамороському селі Кричунів в багатодітній сім'ї - 8 братів, 7 з яких здобули вищу освіту. Початкову освіту покійний закінчив у рідному селі, а опісля ліцей - українську секцію при Сігетському ліцеї ім. Драгоша Воде. А далі були університетські роки. Покійний закінчив Клузький Університет Агрономії та Ветеринарної Медицини і вісім років працював ветеринарним лікарем у Верхній Рівні, а опісля – у рідному селі.

Покійний був одружений, мав одного сина-студента на 5 курсі стоматології.

Колектив газети «ВС» передає щирі співчуття сім'ї, рідним, колегам, близьким з приводу такої несподіваної смерті, яка приголомшила нас усіх.

Похорон відбувся 26 вересня на кладовищі в селі Сепинці.

Прийшли попрощатися і відправити в

останню дорогу покійного рідні, колеги, близькі та всі ті, які шанували його.

Хай буде легкою земля покійному!

Колектив газети «ВС»

Марамороська філія СУР передає щирі, сердечні співчуття сім'ї, рідним з приводу несподіваної смерті ветеринарного лікаря Юри АРДЕЛЯНА.

Хай Бог скріпить сім'ю, рідних перенести велике горе.

Вінок квітів на могилі покійного хай буде нашим поклоном перед доброю, щирою людиною.

Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ,
голова Марамороської філії СУР

У безмежному смутку повідомляємо однокласників Сігетського ліцею ім. Драгоша Воде, що 22 вересня ц.р. на 57-ому році трагічно обірвалася нитка життя нашого колеги, друга Юри АРДЕЛЯНА.

Ті чотири роки ліцею зблизили нас всіх, тих, які вчилися разом із покійним,

дали нам нагоду здружитися і не думаючи в ті гарні молоді літа, що наших однокласників буде все менше і менше з кожним роком.

Пам'ять по тобі, дорогий наш друже і колего, буде вічною!

Хай буде тобі легкою земля!

За однокласників,
проф. Павло РОМАНЮК

Колеги ветеринарного диспансеру Верхньої Рівни Мараморощини з болем у душі прийняли вістку про несподівану смерть – приступ серця – чудової молодого людини, з якою пропрацювали 8 гарних років, – Юри АРДЕЛЯНА.

Щиро співчуваємо дружині Марії, сину Крістіану, студенту п'ятикурснику Стоматології, та всім рідним покійного. Хай скріпить їх Всевишній і дасть сили перенести таку велику, непоправну втрату.

Наш вінок квітів на могилі покійного хай буде нашим щирим поклоном перед його добрим, щирим серцем.

Хай з Богом спочиває!

Вічна Йому пам'ять!

За колег ронянців,
ветеринарій Василь РОМАНЮК

ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ГЕТЬМАНА ПИЛИПА ОРЛИКА

1710 рік: Герб гетьмана Пилипа Орлика
та Українські прапори часів Орлика

300-річчя КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

• 5 квітня ц.р. виповнилось 300 років з дня прийняття Конституції України гетьмана Пилипа Орлика.

Конституція Пилипа Орлика побачила світ на 77 років раніше від американської і на 81 рік раніше від польської Конституції.

Подасмо текст Конституції:

(Закінчення. Поч. в н-р 7-8/2010.)

А дехто, вирядившись у подорож з власної потреби чи бажання, примушують городових і сільських отаманів справляти собі невластиві почесні: підносити дари й забезпечувати харч, напої, транспорт, супровід і варту. Ще інші, головню слуги, чинять безсовісні здирства, вимагаючи без кінечної потреби незліченну кількість підвід з кіньми. Якщо ж городові чи сільські отамани не в змозі задовольнити ті забаганки, то вимагачі таки правлять свого, вдаючись до брутальної лайки і нагайки, щоб змусити урядовців для залагодження справи власкавити їх грошовими дарами. Декотрі забирають із собою в'ючних коней, а потім їх або привласнюють, або продають. А поміж генеральними старшинами, полковниками й іншими зверхниками, світськими і духовного стану, повелося змушувати городових отаманів лагодити за громадський кошт свої карети, а також справляти для слуг різноманітний одяг. Понадто не встидаються турбувати міські ради, домагаючись через спеціально вишколених слуг розваг і задоволення потреб своєї кухні.

Між тим і самі отамани, жадаючи собі похвали й намагаючись заручитися милістю і прихильністю сановних подорожніх, - насамперед у своїх приватних, а не у громадських справах, - всіляко догоджають зверхникам і їхнім слугам. А нераз оті городові й сільські отамани і самі чигають на можливість полакомитися під приводом гостинності: раденько запрошують подорожніх, котрим достатньо і пригорщі харчу й питва, на пишну гостину. Там доволі напиваються різноманітних напоїв, а харчі розподіляють поміж собою, долучаючи усе це в облікові книги поміж видатки, і таким чином не лише обтяжують посполитим повинності і збільшують їм чини, а допроваджують таки до крайнього зубожіння.

Тому по визволенні нашої Вітчизни з московського ярма, коли у ній нарешті запанує мир по нинішнім лихолітті, найясніший гетьман повинен у всіх підвладних йому містах запровадити такий лад, щоб народ не пригнічувався недоречними повинностями в міру поліпшення стану держави. Для того у

громаді кожного міста треба обрати і привести до присяги підскарбія, підлеглого полковому підскарбію, який мав би під своєю орудою і опікою усі військові прибутки і видатки і правдиво вносив їх у облікові книги. Якщо по щорічному обрахунку тих видатків буде поміченим у боргах і незаконних розтратах, - то їх слід відшкодувати з власних коштів того підскарбія, щоб повернути місту. Тому повинен вносити в облікові книги лише ті випадки, що пов'язані з поїздками у конкретній справі: хто з чиею подорожною відбував подорож та якими вигодами користувався.

А насамперед нехай найясніший гетьман виявить спасенну турботу, аби скасувати у нашій Вітчизні повинності поштову і надання супроводу та випадки насильного вимагання підвід і подарунків, налагодивши справу так, як у сусідніх країнах, - там ніде нема такого проклятушого і обтяжливого для посполитих звичаю. А для перевезення листів нехай найясніший гетьман введе за прикладом і зразком чужоземних держав пошту за військовий кошт у відповідних полках підвладної йому території, попередньо докладно і всебічно обговоривши, вирішивши і затвердивши цю справу на Генеральній раді.

XV

Орендна плата, призначена на щорічну платню компанійським і сердюцьким полкам та на інші військові видатки, вважається всією людністю роксоланською - козаками і посполитими - надто обтяжливою, а постій компанійців і сердюків - нестерпною завадою.

Отже, і від тої оренди і від згаданого постою треба відмовитися і зовсім їх скасувати.

Розглянути і вирішити на Генеральній раді, з яких джерел поповнити і відновити для видатків занепаду військову скарбницю, вичерпану на проведення воєнних дій, а також - яку кількість кінного і пішого війська доцільно залишити по завершенні війни при боці найяснішого гетьмана для військової служби.

XVI

Нераз нужденний люд нарікає, благаючи спасу, і висловлює свої образи й обурення тим, що орендари, а також ярмаркові комісари щокрок переслідують силою-силенною незвичлих і непомірних здирств. Через ті утиски убогому чоловікові незмога й приступити до ярмарку, аби продати яку дрібницю для порятунку від нужди чи що для домашньої потреби пристарати без ярмаркового мита. А як трапиться попасти на якійсь дрібній провині, то вже оберуть оті ярмаркові комісари до нитки.

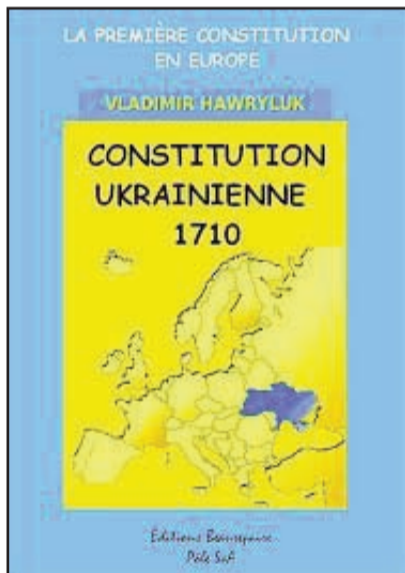
Отже, орендари і їхні підлегли нехай стягають мито до військової скарбниці з ввозу і вивозу лише певних товарів і лише в точно визначеному універсалами розмірі, не вимагаючи від купців нічого зайвого і не чинячи ані найменшого здирства вірним убогим людям.

Рівно ж і ярмаркові комісари нехай стягають мито лише з тих осіб, які зобов'язані його сплачувати, а не з убогих людей, котрі приїжджають на ярмарок, аби щось дешево продати чи прикупити для власних потреб.

Також нехай утримаються заводити будь-які судові справи - не лише кримінальні, а й інші поточні - та не завдають непомірних утисків і здирств посполитим і містам.

За всім тим нехай ясновельможний гетьман проникливо слідкує, використовуючи з належним старанням свою владу.

Його доброї волі уряду і проводу довірено усі права і вольності у Вітчизні для непорушного дотримання і охорони та для успішного виконання оцих угод і конституцій, котрі його ясновельможність владна ствердити власноручним підписом, військовою печаткою і відповідною присягою.

(Закінчення. Поч. у н-р 15-18/2010р.)

Славні ювілеї 2010 року

80-річчя АРИСТОКРАТА ДУХУ ЛІНИ КОСТЕНКО

Поетесу більше всього цікавить універсальна картина світу. Також і деякі головні константи буття, у яких розкривається людина - любов і ненависть, стосовно різних епох та різних історичних постатей /"Маруся Чурай", "Дума про братів неазовських"/.

Ніколи не полишала поетеса свою улюблену історичну тематику. Протягом багатьох років вона дописувала створений ще у 1966-1967 рр. історичний роман "Берестечко".

Ліричний герой Ліни Костенко - надзвичайно діяльний, окрилений прагненням до удосконалення себе самого й довколишнього світу, ним керує вічна нестримна спрага перемін.

Громадянська напруга, властива віршам Л. Костенко, пробуджує в читачеві почуття самоповаги. Слово поетеси, націлене в майбутнє, заперечує розповсюдженій в Україні концепції меншовартості, застерігає проти пошуку деструктивного негативу в ментальності української нації. Весь її поетичний доробок несе українцям усвідомлення власної гідності, без чого неможливе усвідомлення себе нацією, без чого не може постати вимріяна українська держава.

Про це нам говорять її книжки, - від першої "Проміння землі" /1957/ і далі «Вітрила»/1958/, «Мандрівка

серця /1961/, «Над берегами бічної ріки»/1977/, «Маруся Чурай» /1979/, «Неповторність»/1980/, «Сад нетанучих скульптур» /1987/, «Вибране»/1989/ і аж до «Берестечка»/1999/.

Відчуження між людиною і природою, апофеозом чого й став Чорнобиль, - провідна нині тема Ліни Костенко, тому так багато в її поезії розпачливих нот.

Широко відома її гостра доповідь на Другому Міжнародному Конгресі Україністів у Львові, де вона говорила про необхідність виробляти якісь механізми гуманітарного протистояння усім майбутнім можливим нуклеарним катастрофам.

Ліна Костенко стала духовним наставником співробітників історико-культурної експедиції Міністерства з надзвичайних ситуацій - музейників, філологів і інших науковців у Чорнобильській зоні, де вона працює нарівні з усіма.

Костенко віддається повсякденній копіткій праці, без розрахунку на славу. На її думку, митцю не треба нагород. Його судьба нагородила! Вона зробила свій вибір і сповна усвідомлює свою високу місію на землі.

Треба додати дещо і про її материнську гордість. Ліна Костенко виховала чудову, достойну поваги дочку - Оксану Пахльовську, авторку унікального обсягом понад тисячі

сторінок видання: книжка «Українська літературна цивілізація», написана італійською мовою.

1 вересня 1999р. Ліні Костенко було вручено диплом і мантию Почесного професора Національного Університету «Києво-Могилянська Академія». Відтоді почала провадити цикл лекцій для студентів цього навчального закладу.

Державна премія ім. Тараса Шевченка, якою Ліна Костенко була відзначена 1987 р. за історичний роман «Маруся Чурай» та збірку поезій «Неповторність», - це лише офіційне визнання, яке фактично прийшло до неї значно раніше від народу, бо вона, як і Маруся Чурай, якраз і стала таосом народу, його піснею, його душею. Ліна Костенко лауреат інших премій: премія Фондації Тетяни і Омеляна Антоновичів, премія ім.Олени Теліги, премія ім. Франческо Петрарки. Від Світового Конгресу Українців Ліна Костенко отримала високу нагороду: медаль Святого Володимира Великого за цінний вклад в українську літературу.

Усім своїм безкомпромісним життєдіянням та подвижницьким трудом Ліна Костенко по-праву заслужила особливе місце в українській літературі ХХ століття.

Ольга АНДРИЧ

Міжнародний фестиваль палинки в місті Сату Маре

Протягом трьох днів (1 – 3 жовтня) місто Сату Маре повинно було продемонструвати, що є верховною столицею палинки.

Мета проекту «Міжнародного фестивалю палинки в Сату Маре» – підвищення туристичного потенціалу і створення необхідної інфраструктури для збільшення привабливості Румунії в туристичному призначенні з видимістю повіту Сату-Маре на туристичній карті Румунії та просуванням традиційних та специфічних продуктів повіту.

Ціль фестивалю полягає у збільшенні кількості туристів, які відвідують повіт Сату-Маре, шляхом прямої взаємодії з місцевим населенням в рамках багатонаціональної і багатокультурної події, надання додаткових привабливостей до вже існуючих та пізнання повітових традицій і культур.

Фестиваль спільно фінансується Євросоюзом через Європейський Фонд Регіонального Розвитку.

Крім інших специфічних дій, проведених організаторами, були концерти колективів місцевих артистів, а також гостей з інших регіонів країни, які

та з інших регіонів привернули увагу до народних традиційних пісень і танців румунської, угорської, німецької, української та циганської культур.

У зв'язку з цим місцева преса виставила ряд художніх груп, які зосередили увагу мешканців міста Сату Маре; музичний гурт «Микулянка» згадується між першими, які виступали успішно на сцені і були винагородженні бурхливими оплесками.

«Микулянка» складається з українських учнів у супроводі двох учителів з гітарами. Це – пані Ігаз Джеорджета і Морар Лоредана.

Варто відзначити, що ця група постійно розвивається завдяки безперервній підготовці під проводом викладача української мови Наді Корсюк і, звичайно, з підтримкою шкільної адміністрації та Союзу українців Румунії, зокрема, філії Сату Маре.

Михайло МАЧОКА,
голова Сатумарської філії СУР

«Микулянка» Наді Корсюк

представляли свої артистичні програми на відкритій сцені в місцевому парку Римський Сад (Градіна Ромей).

Народні колективи з повіту Сату-Маре

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

Відкриття XI Міжнародного конкурсу знавців української мови ім. Петра Яцика

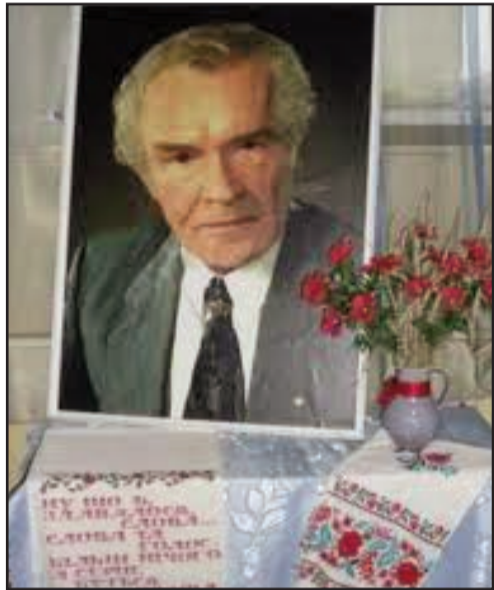
9 листопада 2010 року в День української писемності та мови стартує XI Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра

престижу серед молоді, виховання поваги до культури і традицій українського народу. А його завданням є підвищення рівня знань з української мови, виховання у молодого покоління українців любові до мови, свого народу, усвідомлення того, що українська мова є генетичним кодом української нації.

У конкурсі беруть участь більш, ніж 5 млн. школярів та студентів.

За традицією конкурс проходить у чотири етапи за олімпійською системою - шкільний, районний, обласний та загальноукраїнський. Нагородження переможців, які займуть перші три місця на останньому етапі, відбувається в середині травня в Українському театрі імені Івана Франка в Києві.

Довідка. Конкурс започатковано Міністерством освіти і науки України, Лігою українських меценатів та Освітньою фундацією Петра Яцика (Канада) у 2001 році як дитячий конкурс для учнів 3 (2)-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.

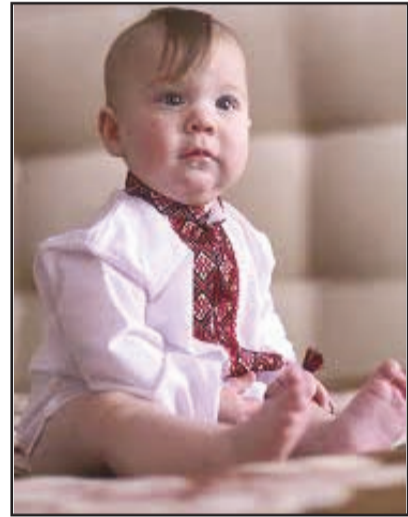
Яцика. Урочисте відкриття відбуватиметься на Дніпропетровщині, яка цього року перейняла естафету у Миколаївщини.

Конкурс проводиться з метою утвердження державного статусу української мови, піднесення її

Леся ВОЗНІОК

Я МАЮ ПРАВО

Я – українець. Є у мене право на рідну мову та свою державу, на гордий прапор золотисто-синій, на щастя жити у такій країні.

Я – українець. Право знати маю про тих, кого героями вважаю, що людство рятували від руїни, – синів і дочок, гідних України.

Я – українець. Хочу право мати завжди усе, що думаю, казати, на незалежну та міцну державу, на все, що гарантовано по праву.

Я – українець. І моє це право любити землю горду й величаву та дух свободи набирати в груди.

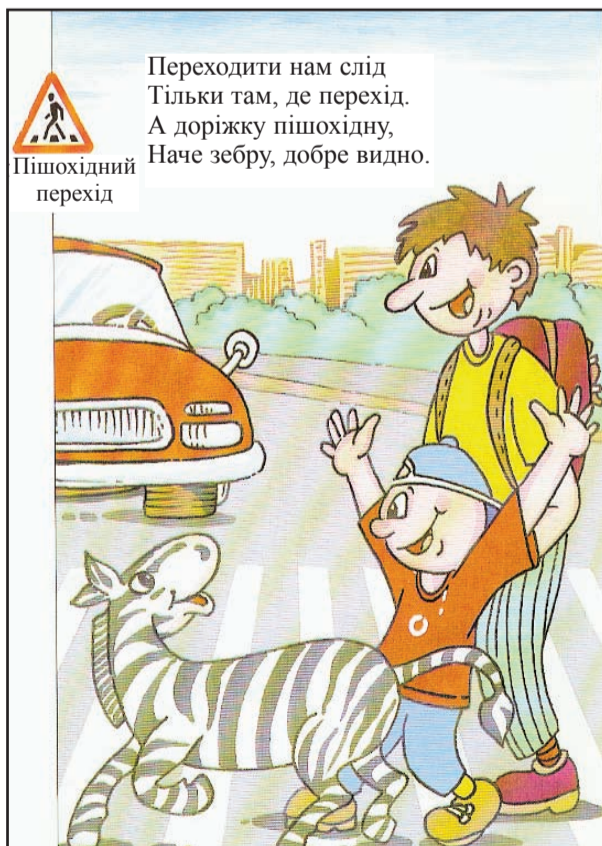
Я – українець. Був ним, є і буду!

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ, ЩО:

● *Київ був найбільшим містом Європи у XI ст., в п'ятдесят разів більшим за Лондон, в десять разів – за Париж. Досяг свого розквіту за Ярослава Мудрого (1010-1054 н.е.), який поріднився з королівськими родинами Франції, Норвегії, Румунії та Польщі. Німецький церковний діяч XI ст. єпископ із Саксонії Титмар Мерзебурзький у своїй «Хроніці» у 1012-1018 роках характеризує Київ як «велике місто, у якому більш 400 церков, 8 ринків, незліченна кількість жителів». На початку XI ст. теперішня столиця України мала 50 тисяч жителів. Для порівняння у Лондоні на той час мешкало 20 тисяч жителів. Німецький хроніст XI ст. Адам Бременський назвав Київ «суперником константинопольського скіпетра, найчарівнішої прикраси Греції».*

АЗБУКА ДОРОГИ

Олексій КОНОНЕНКО

Малюнки Віктора КОНОНЕНКА

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

Леся ВОЗНЮК

ЧАРІВНІ ЛІТЕРИ

(АБЕТКА)

Букви А та Б

А

– *А-а-а, засни, Андрійку,
Прийшла нічка-чародійка.
Ангели зайдуть до хати
Нам Андрійка колихати.*
– *А-а-а, усім малятам
Час у ліжечка лягати.*

Б

*Буйно березень в берізки
Розфарбує пишні кіски.
Підбадьорить борсука,
Білку, бусла, байбака.
Забринить в струмочку,
Що біжить з горбочка.*

Чи знаєте ви, що...

Зараз до Європейського Союзу входять 27 країн-членів. Відповідно до дати вступу до Союзу – це такі країни:

- 25/3/57р. Франція (14) Німеччина (5), Італія (9), Бельгія (2), Нідерланди (11), Люксембург (10)
  - 1/1/73 р. Данія (4), Ірландія (7), Великобританія (3)
  - 1/1/81р. Греція (6)
  - 1/1/86 р. Іспанія (8), Португалія (12)
  - 1/1/95 р. Австрія (1), Фінляндія (13), Швеція (15)
  - 2004 р. Чехія (17), Естонія (18), Кіпр (16), Латвія (20), Литва (21), Угорщина (19), Мальта (22), Польща (23), Словенія (25), Словаччина(24)
  - 2007 р. Румунія (27), Болгарія (26)
- Існують терміни: “Європейський Союз”, “Європейське Співтовариство” і “Європейська Комісія”?
- Усі терміни є правильними залежно від ситуації.
- Європейський Союз виник 11 листопада 1993 року, коли набула чинності Маастрихтська угода. Обговорюючи події, що передували цій даті, більш точним було би вживання терміну “Європейське Співтовариство” чи навіть його попередника “ЄЕС”.
- З 1/11/93 року термін ”Європейський

Союз” витіснив із загального вжитку термін “Європейське Співтовариство”, позначаючи в переважній більшості випадків групу країн-членів, що утворюють Європейський Союз.

Європейська Комісія - це виконавчий орган, “публічне відомство” ЄС. Європейська Комісія має свої Представництва за кордоном, які представляють ЄС в усіх куточках світу.

(Далі буде)

**10 НАЙПОТРІБНІШИХ
ВИНАХОДІВ**

10 місце: Мабуть, прадавнім предком олівець і ручки була обпалена вогнем паличка – нею малювали ще «печерні люди». А першою, вже достатньо оформленою канцелярською приналежністю, були стрижні – клини для листа по сирій глині, ними користувалися в стародавній Ассирії. Греки і римляни користувалися стилосами – загостреними паличками.

9 місце: Знамените гусяче перо. Звичай при підготовці до писання перо чистили в розжареному піску, обрізали і заточували. Звичайно, гусяче пір'я мало недоліки. По-перше, воно жахливо скрипіло, а по-друге, з гусячого крила для листа годяться тільки 2-3 пера. Звичайно, була ще крейда, але нею не можна писати на білому папері.

8 місце: В кінці XVII ст. було створено металеве перо. Слуга аахенського бургомистра Янсена настільки піклувався про свого господаря, що виготовив перо із сталі. Правда, воно не мало прорізу посередині, тому брызало і писало без натиску. Потім таке пір'я стали робити із золота і срібла.

7 місце: Перший опис олівець з графіту зустрічається в трактаті про мінерали, написаному в 1565 р. Графіт (якщо він був в суцільних шматках) добували як руду, розплавлювали на

пластинки, шліфували і тільки розпилювали на палички і вставляли в трубку з дерева або очерету.

6 місце: Перший справжній олівець. Пастухи, що пасли стада навколо озера Борроудейл в Британії, давно помічали, що шерсть їхніх овець стає чорною, якщо вони труться об скелі. Коли про це повідомили місцевих учених, вони вирішили, що в Борроудейлі на поверхню виходять поклади свинцю або «чорного каменя». Після цього місцеві жителі стали робити приладдя для письма, яке так і назвали «чорними каменями». Потюркськи: чорний – це «кара», а камінь – «даш».

5 місце: Поміщати стрижні з чорного каменя (графіту) в дерев'яну оболонку запропонував французький хімік Ніколя Конте в XVII ст. – це дозволяло економити, власне, графіт. Крім того, виявилось, що виготовлений по такому методу олівець пише навіть краще.

4 місце: Аристократи зазвичай використовували срібний штифт. Дуже забавна штука. Темносіра межа від такого штифта ставала коричневою при окисленні, і стерти цю лінію було неможливо. Срібним штифтом користувався Да Вінчі.

3 місце: Перша кулькова ручка. Взагалі-то її винайшли для потреб авіації (на висоті з такої ручки не витікало чорнило), але скоро виробники зрозуміли, що це справжня революція. Коли в 1945 р. перша партія кулькових ручок поступила в продаж в Нью-Йорку, властям довелося виставляти кордон з декількох сотень поліцейських – такі були черги. За день вдалося продати 10 тисяч ручок, хоча коштувала новинка недешево – стільки отримувал американський промисловий робочий за 8 годин.

2 місце: Гумка. Спочатку для стирання написаного користувалися хлібним м'якушем. Коли з Латинської Америки завезли каучук, виявилось, що він стирає краще, і в 1770 році англієць Джосеф Прістлі виготовив першу справжню гумку. Залишилося зробити останній крок, але з ним вийшла замінка – лише в 1858 р. американець Хайман Ліпман здогадався випустити олівець з гумкою на кінці.

1 місце: Перший в історії людства фломастер було винайдено в Стародавньому Єгипті. Цей засіб для письма був знайдений в гробниці Тутанхамона: мідна ручка зі вставленою в неї свинцевою загостреною трубочкою: усередині трубочки знаходилася тростинка, що заповнювалася чорнилом, яке просочувалося по волокнах стебла, накопичувалося на загостреному кінці і при письмі залишало чіткий слід на папірусі.

ВЕРХНІЙ РІВНИ – 650 РОКІВ

МАРАМОРОЩИНА – ЗА ЧАСІВ
ДАКІЙСЬКО-РИМЛЯНСЬКОЇ ЕПОХИ

(Продовження. Поч. в н-р 1/2010)

Професор Александру Філіпашку такої думки: якщо стародавня Дакія стала першою заселеною землею для азійських кочових племен, то в цьому безперервному конфлікті між даками та завойовниками частина переможених втікала, шукаючи собі притулок на захищеній горами та віковичними лісами Мараморощини.

Чимраз множилися напади азійських загарбників на Дакію, тим самим зростало і число втіканців – таким чином були заселені навіть вершини марамороських гір. Про це свідчать безперечні сліди тривалого землеробства в невідповідних для цього заняття місцях. Цей період зберігся в народній традиції під назвою «roiede», що значить «походи», або «переходи» організованих груп людей.

За часів Бурбесті Родна Веке була одним з найрозвинутіших промислових центрів Дакії. На її території знаходилися найбільші і найбагатші золоті копальні. Саме тому окупаційні римські війська не обмежились тільки на завоюванні дакійської столиці Сармисегетузи (Sarmisegetusa), а також захопили і фортифікаційну лінію, побудовану даками між столицею і фортецею Пороліссум (сучасний Мойград, що поблизу міста Залеу). Останній дакійський опір римським військам, відбувся на межі з Мараморощиною, поза якою знайшло притулок не тільки цивільне дакійське населення, а також і переможені назавжди воїни.

Дакійські «останки» зорганізували собі на Мараморощині нову батьківщину, яку назвали вільною Дакією. Для захисту нової держави побудували багато кріпостей, сліди яких можна ще й сьогодні зустріти в

багатьох з марамороських сіл. Одним з прикладів є сліди міцної фортифікації (кріпості) в селі Сарасеу, яку історичні документи з 1389 та 1408 рр. спогадують як «Залізні Ворота». Для захисту своєї вільної батьківщини даки побудували фортифікаційну лінію вздовж свого кордону. Про це свідчить горб «Груюл Валулуй», що знаходиться біля сучасного села Богдан Воде (Воевода).

Для спокійного добування та розробки золотої руди римляни поблизу Салви та Ромулі великими фортифікаціями закрили вихід з Мараморощини на долину річки

Сомеш. Але вільні даки Мараморощини (за прикладом бастарнів з північної Буковини, які мали репутацію чудових воїнів. Їх називали «найхоробрішою нацією з-між усіх»). Вони ворогували з римлянами як союзниками царя Македонії Персея) стали нападати і грабувати всі долини римлянської провінції. Таким чином, римляни були вимушені покінчити назавжди з вільною дакійською державочкою, якою була Мараморощина. Її прилучили до територій Пороліссіму.

Завоювавши Мараморощину, римляни починають будувати дороги, відремонтовувати кріпості і добувати сіль долиною Ронішоари.

А також для оборони соляних копалень збудували фортецю Каstellум, від якої походить назва села Коштіль, що належить до Верхньої Рівни. Долиною річки Ізи, засадженої каштанами, стояли розкішні дачі патрицій, горбами Тячева буяли виноградники, а печери та провалля марамороських гір служили приміщеннями римлянських оракулів.

Про римську окупацію на території Мараморощини свідчить також значна кількість монет, знайдених біля колишніх фортець та соляних копалень, у таких місцях, як Кричунів, Коштіль, Сарасеу, Джулешть, Слатіна, Тячів та ін. Також в селі Петрово було знайдено медаль з інскрипцією «Via Traiana», а поблизу Кричунова – камінь заввишки 1,80 м. з інскрипцією «V V N S V».

Понад одного з половиною століття римської окупації для латинізації вистачило, без жодного примушення, дакійських елементів Мараморощини.

Далеко вища від дакійської, римська культура, яка поважала всі стародавні традиції тубільних жителів, дозволила їм вільно наблизитись до неї.

Саме таким (добровільним) шляхом жителі Мараморощини приблизились і до латинського християнства, яке прийняли непримушені якимсь-то управителем, як це траплялось досить часто в історії різних народів, а прямо з уст простих людей, робітників, вівчарів, крамарів, колоністів і легіонерів.

Відомо що 170 р. в Панонії перебував XII легіон «Fulminatrix», який воював супроти маркоманів, що жили на території сьогоденної Словаччини. Всі воїни цього легіону були християнами: можливо, так і проникло християнство на територію сучасної Мараморощини.

(Далі буде)

Михайло ТРАЙСТА

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.

Культурно-просвітницький часопис
Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Вик. об. гол. ред. – Іван КОВАЧ

Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Бухарест, Румунія

ISSN 1223-8988

Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România

str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA

Tel. 0212220748, 0212220753

Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії